

Русіна Ю. О.,
Київський національний університет технологій та дизайну
Полозук Ю. В.
Київський національний університет технологій та дизайну
Русина Ю. А.,
Киевский национальный университет технологий и дизайна
Полозук Ю. В.
Киевский национальный университет технологий и дизайна
Rusina J.,
Kyiv National University of Technologies and Design
Polozuk J.
Kyiv National University of Technologies and Design

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ, ЩО НА НЕЇ ВПЛИВАЮТЬ

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ И ФАКТОРЫ, НА НЕЕ ВЛИЯЮЩИЕ

ECONOMIC SUBSTANCE OF FINANCIAL VIABILITY AND FACTORS THAT AFFECT IT

У статті розглянуто методологічні підходи визначення «фінансова стійкість» підприємства, розглянуто основні внутрішні та зовнішні фактори, які суттєво впливають на фінансову стійкість підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, внутрішні фактори фінансової стійкості, зовнішні фактори фінансової стійкості, базові чинники, похідні чинники, деталізуючі чинники.

В статье рассмотрены методологические подходы определения «финансовая устойчивость» предприятия, рассмотрены основные внутренние и внешние факторы, которые существенно влияют на финансовую устойчивость предприятия.

Ключевые слова: финансовая устойчивость предприятия, внутренние факторы финансовой устойчивости, внешние факторы финансовой устойчивости, базовые факторы, производные факторы, детализирующие факторы.

The article deals with the methodological approach the definition of «financial stability» of the enterprise, the basic internal and external factors that significantly affect the financial stability of the company.

Keywords: financial stability of the company, the internal factors of financial stability, the external factors of financial stability, the basic factors derived factors detailing factors.

Постановка проблеми. В сучасних економічних умовах більшість підприємств мають дуже складне фінансове становище. Проте, на діяльність підприємства негативно впливають не лише фактори зовнішнього середовища, а й відсутність відповідного рівня фінансової стійкості підприємства. Як вітчизняні, так і зарубіжні науковці для розкриття поняття «фінансова стійкість» використовують велику різноманітність підходів, які висвітлюють різні сторони досліджуваного поняття. І тому проблема щодо трактування даної дефініції залишається відкритою та повністю не висвітленою. Отже, саме зараз, у період економічної та політичної кризи нашої держави основним із за-

вдань будь-якого підприємства виступає забезпечення та управління його фінансовою стійкістю. Для досягнення даної мети виникає необхідність у виявленні та аналізі факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання аналізу фінансової стійкості підприємств завжди були об'єктом вивчення науковців. Значний вклад у вирішення цих проблем внесли такі відомі науковці, як: Балабанов І.Т., Лахтіонова Л.А., Савицька Г.В., Родіонова В.М., Федотова М.О., О.Р. Кривицька, М.І. Баканов, В.І. Бариленко., І.А. Бланк, В.В. Бочаров, Родіонова В.М., Федотова М.О., Коробов М.Я.,

Поляк Г.Б., Павловська О.В., Фролова Т.О., Старостенко Г.Г., Мірко Н.В., Цал-Цалко Ю.С., Уткін Є.А., Стоянова О.С. та багато інших.

Метою статті є дослідження економічної сутності фінансової стійкості підприємства та аналіз впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на фінансову стійкість підприємства.

Виклад основного матеріалу. Існує безліч поглядів щодо поняття «фінансова стійкість» підприємства.

Коробов М.Я. вважає, що фінансова стійкість підприємства — це розміщення фінансових ресурсів підприємства, а також відповідність параметрів діяльності підприємств критеріям позитивної характеристики фінансового стану [6].

О.Н. Волкова і В.В. Ковальов стверджують, що найважливішою характеристикою фінансового стану будь-якого підприємства є стабільність його діяльності у світлі довгострокової перспективи, яка пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, а також ступенем його залежності від інвесторів та кредиторів. Отже, фінансова стійкість характеризується співвідношенням власних і позикових коштів [1, с. 115].

Хоча, розглядаючи аналіз майнового стану, В.В. Ковальов вважає, що стійкість фінансового стану підприємства в значній мірі залежить від доцільності і правильності вкладення фінансових ресурсів в активи.

Кривицька О.Р. трактує фінансову стійкість як результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є визначальною ознакою його економічної незалежності [9, с. 138].

Бланк І.О. визначає що таке поняття як «фінансова стійкість підприємства» дуже близьке до іншого економічного поняття — «фінансова рівновага». Автор визначає зміст цих двох категорій частиною власних джерел при формуванні фінансових ресурсів підприємства [7, с. 138].

Мельник М.В. говорить, про те, що якщо підприємство має у своєму розпорядженні достатній обсяг капіталу, для забезпечення безперервності своєї діяльності, яка насамперед пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції, а також здатністю вчасно і повністю погашати свої зобов'язання, то такий фінансовий стан підприємства вважається стійким [12].

У свою чергу, Виноградов Г.Г. та Богданівська Л.А. стверджують, що поняття фінансової стійкості підприємства тісно пов'язане з перспективною платоспроможністю. Оцінка фінансової стійкості дозволяє зовнішнім суб'єктам аналізу (особливо інвесторам) визначити фінансові можливості підприємства на тривалу перспективу. Оскільки в умовах ринкової економіки здійснення процесу виробництва, його розширення, задоволення різних потреб підприємства виробляються за рахунок самофінансування, а при їх недостатності — позико-

вих, то велике значення має фінансова незалежність від зовнішніх позикових джерел, хоча обійтися без них складно. Тому вивчаються співвідношення позикового, власного і загального капіталу з різних позицій [2].

На думку Родіонової В.М., фінансова стійкість — це наявність власних оборотних коштів, їх збереження, співвідношення між власними і позиковими обіговими коштами, які характеризують ступінь фінансової стійкості підприємства, його становище на фінансовому ринку, можливості додаткової мобілізації фінансових ресурсів за допомогою випуску цінних паперів [8, с. 42].

Шеремет А.Д. вважає, що основним вихідним показником стійкості фінансового стану підприємства є різниця статутного та реального власного капіталу [4, с. 120]. З ними погоджуються Грачов А.В. і Абрютіна М.С., які стверджують, що фінансова стійкість підприємства є не що інше, як надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадків ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів. Вони ж виділяють і головну ознаку стійкості підприємства, тобто наявності чистих ліквідних активів, які визначаються як різниця між короткостроковими зобов'язаннями та усіма ліквідними активами на той чи інший момент часу [5, с. 39].

Враховуючи вищезазначені трактування, можна зазначити, що фінансово стійким є підприємство, яке характеризується такими ознаками: високою платоспроможністю (здатністю відповідати за своїми зобов'язаннями); високою кредитоспроможністю (здатністю платити за кредитами, виплачувати відсотки по них і погашати їх точно в строк); високою рентабельністю (прибутковістю, що дозволяє фірмі нормально і стійко розвиватися, вирішуючи при цьому проблему взаємини акціонерів і менеджерів за рахунок підтримки на достатньому рівні дивідендів і курсу акцій підприємства); високою ліквідністю балансу (здатністю покривати свої пасиви активами відповідної і перевищує терміновості перетворення їх на гроші).

Дослідивши точки зору різних авторів можна помітити, що єдиного визначення щодо поняття фінансової стійкості не існує, з цього випливає що фінансова стійкість — поняття широке.

1. Фінансова стійкість визначає фінансову безпеку підприємства, а також його фінансову незалежність від інвесторів та кредиторів.

2. Фінансова стійкість підприємства — це здатність фінансової системи зберігати рух грошових коштів, незважаючи на зовнішні та внутрішні фактори, які на неї впливають.

3. Фінансова стійкість формується в процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, а отже є

головним компонентом загальної економічної стійкості підприємства.

4. Фінансова стійкість підприємства — це здатність здійснювати господарську діяльність в умовах підприємницького ризику і мінливого середовища бізнесу з метою зміцнення конкурентних переваг організації з урахуванням інтересів суспільства і держави та максимізації добробуту власників.

5. Фінансова стійкість підприємства в довгостроковому плані характеризується співвідношенням його позикових та власних коштів. Сутність фінансової стійкості визначається ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів.

Аналіз трактування поняття «фінансова стійкість» підприємства дає зрозуміти, що дане визначення розглядається, як у вузькому, так і в широкому визначенні.

Доцільним було б надати, власне визначення такого поняття, як «фінансова стійкість» підприємства.

Отже, фінансова стійкість — це більш узагальнена характеристика фінансового стану підприємства, тобто здатність суб'єкта господарювання розвиватися та функціонувати, забезпечувати фінансову незалежність та зберігати рівновагу своїх пасивів та активів, що гарантує інвестиційну привабливість та платоспроможність підприємства.

На фінансову стійкість підприємства впливають різні фактори, які частково чи повністю залежать від підприємства. Загальної класифікації факторів, які впливають на фінансову стійкість немає, адже багато джерел надають різні класифікації цих факторів. Найпоширеніші види факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства представлено на рис. 1.

До найбільш суттєвих зовнішніх факторів, які формують фінансову стійкість підприємства відносять:

- становище підприємства на ринку товарів та послуг;
- економічні умови господарювання;
- платоспроможний попит споживачів;

- економічна та фінансово-кредитна політика законодавчої й виконавчої влади;
- соціальна та екологічна ситуація в суспільстві тощо.

Але специфіка зовнішніх факторів полягає в тому, що підприємство не має можливості їх корегувати. Саме тому основний акцент в управлінні фінансовою стійкістю підприємства має бути спрямований на внутрішні фактори, тобто ті фактори, які повною мірою залежать від самого підприємства.

- Визначальними внутрішніми факторами впливу є:
- склад та структура майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви;
 - розмір оплаченого статутного капіталу;
 - структура продукції чи послуг, які випускаються підприємством, її частка в загальному платоспроможному попиті;
 - галузева належність суб'єкта господарювання.

Отже, вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на фінансову стійкість підприємства може бути різним, яким потрібно і можливо управляти в певних межах.

Базові чинники, або чинники I рівня — це узагальнюючі чинники, які є результатом впливу чинників II та III рівня і виступають генератором взаємодії більш дрібних чинників. До базових чинників відносять:

- стадія життєвого циклу підприємства;
- фаза економічного розвитку системи.

Залежно від фази економічного розвитку системи будуть різними темпи виробництва, реалізації продукції, їх співвідношення, а також рівень інвестицій підприємства у товарні запаси, доходи підприємства та населення.

Стадія життєвого циклу підприємства є основоположним чинником при визначенні загальнооекономічної мети діяльності підприємства, для досягнення якої будуть спрямовані всі інші його стратегії (стратегія управління власним та позиковим капіталом, стратегія управління обсягами діяльності, фінансова стратегія).

Похідні чинники (II рівня) є результатом дії основоположних (базових) чинників. До їх складу належать:

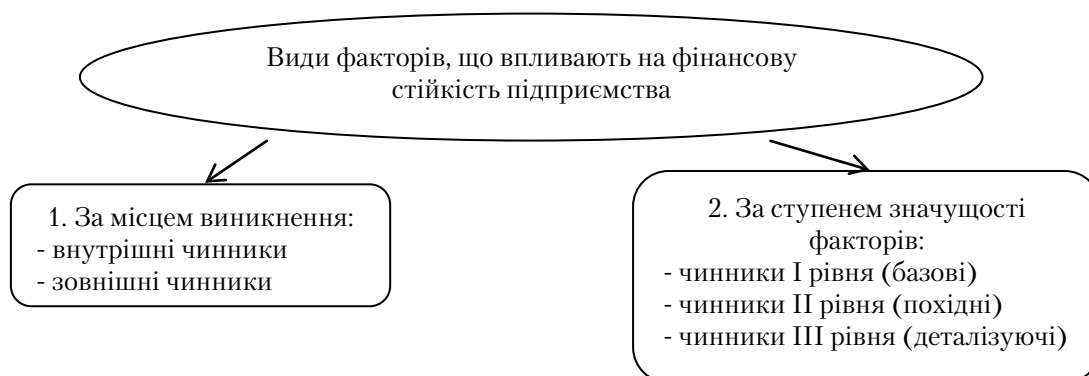

Рис. 1. Види факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства

- демографічна ситуація;
- соціальна та податкова політика держави;
- середній рівень доходів населення;
- загальний рівень стабільності;
- грошово-кредитна політика;
- стратегія управління активами та капіталом;
- стратегія управління грошовими потоками.

Деталізуючими чинниками (III рівня) виступають: рівень інфляції, рівень конкуренції, стратегія управління ризиком, склад та структура активів. За допомогою їх з'ясовують і деталізують механізм впливу на фінансовий стан підприємства чинників II рівня.

Слід зазначити, що всі вищеперераховані фактори тісно взаємопов'язані, але їхній вплив на фінансову стійкість підприємства – різний, тобто одні можуть впливати негативно, а інші – позитивно.

Список використаної літератури

1. Ковалев В.В., Волкова О.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: Учебник. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 424 с.
2. Богданівська, Л.А., Виноградов, Г.Г., Аналіз господарської діяльності в промисловості/Л.А. Богданівська, Г.Г. Виноградів. – М.: Економіка. – 2001. – 286 с.
3. Баканов М.И., Мельник М.В., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа и ученик для вузов, 2006.
4. Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности, 2011.
5. Абрютин М.С., Грачев А.В. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия. – М.: Дело и Сервис, 2000. – 56 с.
6. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. і доп. / М.Я. Коробов. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. – 294 с.

Висновки. Фінансова стійкість підприємства – це такий стан фінансових ресурсів, при якому досягається фінансова незалежність підприємства від запозичених коштів, забезпечується його платоспроможність та стабільна продуктивність. При цьому, з нашої точки зору, повинні враховуватися, як зовнішні, так і внутрішні фактори впливу, проводиться постійний моніторинг за показниками фінансової стійкості, та оцінюватися вірогідність банкрутства за різними методами. В основі досягнення внутрішньої стійкості підприємства лежить своєчасне та гнучке управління внутрішніми та зовнішніми факторами його діяльності, тобто головна роль в системі антикризового управління повинна належати широкому застосуванню внутрішніх механізмів фінансової стабілізації.

7. Бланк И.А. Словарь- справочник финансового менеджера. Киев, 2001. 481 с.
8. Родионова В.М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции/ В.М. Родионова, М.А. Федотова. – М.: Перспектива, 2009. –98 с.
9. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку/О.Р. Кривицька // Фінанси України, 2005, N № 3. – С. 138–146
10. Павловська О.В. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посібник для самост.вивч.дисц. / О.В. Павловська, Н.М. Придуляк, Н.Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2002. – 388 с.
11. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 117–128.
12. Ефимова О.В., Мельник М.В. Анализ финансовой отчетности, 4-е изд., испр. и доп. – М.: Омега-Л, 2009. – 451 с.

References

1. Kovalev V.V, Volkova O.N. Analiz hozjajstvennoj dejatel'nosti predprijatija: Uchebnik. – M.: TK Velbi, Izd-vo Prospekt, 2006. – 424 s.
2. Bogdaniv's'ka, L.A., Vinogradov, G.G., Analiz gospodars'koj dij'al'nosti v promislovosti/L.A. Bogdaniv's'ka, G.G. Vinogradiv. – M.: Ekonomika. – 2001. – 286 s.
3. Bakanov M.I., Mel'nik M. V., Sheremet A.D. Teorija jekonomiceskogo analiza i uchenik dlja vuzov, 2006.
4. Sheremet A.D. Kompleksnyj analiz hozjajstvennoj dejatel'nosti, 2011.
5. Abrjutina M.S., Grachev A.V. Analiz finansovo-jekonomiceskoy dejatel'nosti predprijatija. – M.: Delo i Servis, 2000. – 56 s.
6. Korobov M. Ja. Finansovo-ekonomichnij analiz dij'al'nosti pidpriemstv: navch. posib. – 3-te vid., pererob. i dop. / M. Ja. Korobov. – K.: T-vo "Znannja", KOO, 2002. – 294 s.
7. Blank I.A. Slovar'- spravocchnik finansovogo menedzhera. Kiev, 2001. 481 s.
8. Rodionova V.M. Finansovaja ustojchivost' predprijatija v uslovijah infljacji/ V.M. Rodionova, M.A. Fedotova. – M.: Perspektiva, 2009. –98 s.
9. Krivic'ka O.R. Planuvannja pributku pidpriemstva pri viznachenni strategii jogo rozvitku/O.R. Krivic'ka // Finansy Ukraïni, 2005, N № 3. – S.138–146
10. Pavlov's'ka O.V. Finansovij analiz: Navch. – metod. posibnik dlja samost.vivch.disc. / O.V. Pavlov's'ka, N.M. Prituljak, N. Ju. Nevmerzhic'ka. – K.: KNEU, 2002. –388 s.
11. Bilik M.D. Sutnist' i ocinka finansovogo stanu pidpriemstv / M.D. Bilik // Finansy Ukraïni. – 2005. – № 3. – S. 117–128.
12. Efimova O.V., Mel'nik M.V. Analiz finansovoj otchetnosti, 4-e izd., ispr. i dop. – M.: Omega-L, 2009. – 451 s.